Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
MICHAL BOBEK
esitatud 18. mail 2017 [1]

Kohtuasi C-340/16

Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft – KABEG
versus
Mutuelles du Mans assurances IARD SA (MMA IARD)

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Oberster Gerichtshof (Austria kõrgeim kohus))

Eelotsusetaotlus – Kohtualluvus kindlustusasjade puhul – Mõisted „kindlustusega seotud küsimus“ ja „kahju kannatanud pool“ – Kahju kannatanud poole otsehagi kindlustusandja vastu – Töötajal kindlusandja suhtes olevate õiguste omandamine tööandjaks oleva avalik-õigusliku asutuse poolt liiklusõnnetuses vigastatud isiku õiguste ülemineku põhjal

I. Sissejuhatus

1. Austrias elav ja töötav jalgrattur sai Itaalias liiklusõnnetuses vigastada. Ta pidi jääma haiguspuhkusele. Tema tööandja, Austrias asuv tervishoiusektori avalik-õiguslik asutus jätkas talle haiguspuhkuse ajal töötasu maksmist vastavalt Austria õigusest tulenevatele tööandja kohustustele. Autojuhi tsiviilvastutuskindlustuse andja asub Prantsusmaal. Tööandja soovib, et autojuhi tsiviilvastuskindlustuse andja hüvitaks jalgratturile makstud töötasule vastava summa. Selleks esitas tööandja kindlustusandja vastu hagi Austria kohtusse.

2. Austria kohtusse pöördumiseks tugines tööandja määruses (EÜ) nr 44/2001 sätestatud kindlustusasjade valikulise kohtualluvuse alusele. [2] See kohtualluvuse alus võimaldab kahju kannatanud poolel põhimõtteliselt esitada kindlustusandja vastu hagi oma alalise elukoha kohtusse. Kindlustuspõhise *forum actoris*'e eesmärk on kaitsta nõrgemat poolt.

3. Kirjeldatud faktilist ja õiguslikku tausta arvestades kahtleb eelotsusetaotluse esitanud Oberster Gerichtshof (Austria kõrgeim kohus), kas tööandjat saab liigitada nõrgemaks pooleks, kes väärib määruses nr 44/2001 sätestatud kindlustuspõhise *forum actoris*'e normiga pakutavat kaitset. Need põhjendatud kahtlused heidavad valgust käesoleva juhtumi tegelikule probleemile: Euroopa Kohtul palutakse selgitada, millistel tingimustel võib määruses sätestatud *forum actoris* üle minna teisele isikule, kes omandas algselt või otseselt kahju kannatanud poole nõude.

1 Algkeel: inglise.

2 Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42).

II. Kohaldatav õigus

A. ELi õigus

1. Määrus nr 44/2001

4. Määruse nr 44/2001 põhjendustes 11–13 on kirjas:

„11. Kohtualluvuse eeskirjad peavad olema hästi etteaimatavad ning lähtuma põhimõttest, et tavaliselt on kohtualluvus seotud kostja alalise elukohaga ning seepärast peab kohtualluvus alati olemas olema, välja arvatud teatavatel täpselt määratletud juhtudel, kui kohtuvaidluse sisu või osapoolte autonoomia eeldab teistsugust seotust. […]

12. Lisaks kostja alalisele elukohale peaks kohtualluvusel olema ka muid aluseid, mis toetuksid tihedale seosele kohtu ja menetluse vahel või aitaksid kaasa tõrgeteta õigusemõistmisele.

13. Kindlustus-, tarbija- ja töölepingute puhul tuleks nõrgemat poolt kaitsta soodsamate kohtualluvuse eeskirjadega kui üldised eeskirjad.“

5. Määruse nr 44/2001 artikli 2 lõikes 1 on sätestatud: „Käesoleva määruse kohaselt kaevatakse isikud, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, selle liikmesriigi kohtutesse nende kodakondsusest hoolimata.“

6. Määruse nr 44/2001 artikli 3 lõikes 1 on sätestatud: „Isikuid, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, saab teise liikmesriigi kohtusse kaevata üksnes käesoleva peatüki 2.–7. jaos sätestatud korras.“

7. Nimetatud määruse artikli 8 kohaselt reguleerib kindlustusega seotud küsimuste kohtualluvust määruse nr 44/2001 II peatüki 3. jagu.

8. Sama määruse artikli 9 lõikes 1 on kindlaks määratud, et kindlustusandja, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib kaevata kas:

„a) selle liikmesriigi kohtusse, kus on tema alaline elukoht, või

b) kui tegemist on kindlustusvõtja, kindlustatu või soodustatud isiku esitatud kaebusega, teises liikmesriigis hageja alalise elukoha kohtusse,

[…]“

9. Artikli 11 lõikes 2 on sätestatud: „Artikleid 8, 9 ja 10 kohaldatakse menetluste suhtes, mille kahju kannatanud pool algatab otse kindlustusandja vastu juhul, kui sellised otsehagid on lubatud“.

10. Terviklikkuse huvides võib lisada, et määrus nr 44/2001 tunnistati kehtetuks määrusega (EL) nr 1215/2012, mida kohaldatakse alates 10. jaanuarist 2015.[3] Kuna käesolevas asjas algatati menetlus siiski enne seda kuupäeva, on kohaldatav õigusakt määrus nr 44/2001.

3 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määrus (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (ELT 2012, L 351, lk 1).

B. Liikmesriigi õigus

11. Liikmesriigi tasandil sätestab Austria tsiviilseadustiku (Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch)[4] § 1358: „Kui isik täidab võlausaldajale kolmandast isikust võlgniku kohustuse, mille täitmise eest ta vastutab isiklikult või teatava varaga, siis läheb talle üle võlausaldaja nõudeõigus võlgniku vastu ja tal on õigus nõuda võlgnikult kohustuse täitmise hüvitamist. […]“

12. Lisaks sellele on kindlustustegevuse seaduse (Versicherungsvertragsgesetz)[5] § 67 lõikes 1 sätestatud, et kui kindlustusvõtjal on kahju hüvitamise nõue kolmanda isiku vastu, siis läheb nõudeõigus üle kindlustusandjale, kui kindlustusandja hüvitab kahju kindlustusvõtjale.

13. Kohalikul tasandil on Austria Kärntneri liidumaal Kärntneri liidumaa raviasutuste korraldust ja majandamist käsitleva 25. veebruari 1993. aasta seaduse (Kärntner Landeskrankenanstalten-Betriebsgesetz)[6] § 2 lõikega 1 loodud avalik-õiguslik asutus Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft – KABEG. Paragrahvi 3 kohaselt on KABEG ülesanne majandada liidumaa raviasutusi, mille puhul on tegemist liidumaa avalik-õiguslike raviasutustega. KABEG täidab oma ülesandeid avalikes huvides ega taotle kasumit.

III. Asjaolud, menetlus ja eelotsuse küsimused

14. Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft – KABEG (edaspidi „hageja“) on haiglaid haldav avalik-õiguslik asutus. Selle asukoht on Austrias Wörthersee-äärses Klagenfurtis.

15. Üks hageja töötaja (edaspidi „jalgrattur“) sai 26. märtsil 2011 Itaalias toimunud liiklusõnnetuses mitmesuguseid vigastusi. Õnnetuse ajal oli jalgratturi töö- ja elukoht Austrias.

16. Õnnetuse väidetavalt põhjustanud auto juhil oli tsiviilvastutuskindlustuse leping Prantsusmaal asuva kindlustusandjaga Mutuelles du Mans assurances IARD SA (edaspidi „kostja“).

17. Hageja taotluse alusel algatati kostja vastu kohtumenetlus Landesgericht Klagenfurtis (Klagenfurti piirkondlik kohus, Austria; edaspidi „esimese astme kohus“). Hageja leidis, et õnnetuse eest on ainsana vastutav autojuht. Ta nõudis kostjalt, et viimane hüvitaks 15 505,64 euro suuruse kahju, millele lisanduvad intressid ja kohtukulud.

18. Vastavalt seadusest tulenevale kohustusele jätkas hageja jalgratturile (oma töötaja) töötasu maksmist ajal, mil viimane oli liiklusõnnetuses saadud vigastuste tõttu haiguspuhkusel. Austria seaduse kohaselt läks jalgratturi kahju hüvitamise nõue üle hagejale. Hageja leiab, et jalgratturile tema haiguspuhkuse ajal makstud töötasu on kahju ja et jalgratturi õigus nõuda selle kahju eest kostjalt hüvitist läks üle hagejale.

19. Hageja väitis ka, et esimese astme kohtul oli rahvusvaheline pädevus kohtuasja menetlemiseks. Tema väide tugines määruse nr 44/2001 artikli 9 lõike 1 punktile b koostoimes artikli 11 lõikega 2: kindlustusandja võib kaevata kohtusse muus liikmesriigis kui selles, kus on tema alaline asukoht (käesoleval juhul Prantsusmaa), kui hagi esitatakse hageja alalise elukoha (käesoleval juhul Austria) kohtusse. Hageja juhtis tähelepanu ka asjaolule, et sama kohus oli juba tunnistanud enda pädevust paralleelses menetluses, mis oli kindlustusandja vastu algatatud jalgratturi taotluse alusel.

4 1. juuni 1811. aasta seadus, *Justizgesetzsammlung* nr 946/1811.

5 2. detsembri 1958. aasta seadus, *Bundesgesetzblatt* 1959/2, muudetud kujul.

6 25. veebruari 1993. aasta seadus, *Landesgesetzblatt* 1993/44, muudetud kujul.

20. Kostja ei olnud Austria kohtu rahvusvahelise pädevusega nõus. Ta juhtis tähelepanu kindlustusasjade valikulise kohtualluvuse normide eesmärgile kaitsta nõrgemat poolt. Kostja arvates ei olnud hageja nõrgem pool ja seetõttu ei olnud tal sellisele kaitsele õigust.

21. Esimese astme kohus leidis, et tal on pädevus ja et hagejat võib tema suurusest hoolimata pidada nõrgemaks pooleks, sest hageja oli esitanud vaid oma töötajalt omandatud nõude.

22. Kostja taotluse alusel algatatud apellatsioonimenetluses tühistas Oberlandesgeright Graz (Grazi kõrgeim piirkondlik kohus, Austria) siiski esimese astme kohtu otsuse ja jättis algse hagi rahuldamata, tuginedes järeldusele rahvusvahelise pädevuse puudumise kohta. Ta leidis, et hagejat ei saa pidada nõrgemaks pooleks.

23. Hageja esitas selle otsuse peale kassatsioonkaebuse Oberster Gerichtshofile (kõrgeim kohus), kes esitas eelotsusetaotluse. See kohus peab vajalikuks täpsustada mitut määruse nr 44/2001 II peatüki 3. jao sätet, et hinnata, kas tema lahendada olevat asja saab liigitada kindlustusasjaks. Samuti soovib ta kindlaks teha, kas hagejat saab pidada kahju kannatanud pooleks, kes võib tugineda kindlustusega seotud *forum actoris*'e normile, mis on sätestatud määruse nr 44/2001 artikli 9 lõike 1 punktis b koostoimes artikli 11 lõikega 2.

24. Neil asjaoludel peatas Oberster Gerichtshof (Austria kõrgeim kohus) menetluse ja esitas Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas Austrias asuva tööandja nõue hüvitada kahju, mis läks sellele tööandjale üle Austrias elavale töötajale töötasu säilitamise tõttu, on „kindlustusega seotud küsimus“ määruse (EÜ) nr 44/2001 (edaspidi „määrus nr 44/2001“) artikli 8 tähenduses, kui

   a) töötaja sai ühes liikmesriigis (Itaalias) liiklusõnnetuses vigastada,

   b) hagi esitati teises liikmesriigis (Prantsusmaal) asuva tsiviilvastutuskindlustuse andja vastu, kes oli kindlustanud kahju põhjustanud sõiduki, ja

   c) tööandja on juriidilise isiku staatusega avalik-õiguslik asutus?

2. Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav:

Kas määruse nr 44/2001 artikli 9 lõike 1 punkti b koostoimes sama määruse artikli 11 lõikega 2 tuleb tõlgendada nii, et töötajale töötasu säilitanud tööandja kui „kahju kannatanud pool“ võib esitada kahju põhjustanud sõiduki tsiviilvastutuskindluse andja vastu hagi oma asukoha kohtusse, kui selline otsehagi on lubatud?“

25. Kirjalikud seisukohad esitasid hageja, kostja, Itaalia valitsus ja komisjon.

IV. Hinnang

26. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib teha kindlaks, kas nõue, mille esitab (liiklusõnnetuses saadud vigastuste tõttu) haiguspuhkusel olnud töötajale töötasu säilitanud tööandja, kes nõuab sellele töötasule vastavat hüvitist, liigitub „kindlustusega seotud küsimuseks“ määruse nr 44/2001 tähenduses (esimene küsimus). Kui vastus on jaatav, küsib see kohus ka, kas sellist tööandjat saab pidada „kahju kannatanud pooleks“ ja kas ta saab autojuhi tsiviilvastutuskindlustuse andja vastu nõuet esitades tugineda kindlustusega seotud *forum actoris*'ele (teine küsimus).

27. Vastan mõlemale küsimusele jaatavalt. Selle seisukoha selgitamisel käsitlen kõigepealt lühidalt mõistet „kindlustusega seotud küsimus“ (A). Teiseks uurin, kas ja millistel tingimustel liigitub kindlustusega seotud nõude omandaja „kahju kannatanud pooleks“ ja saab tugineda kindlustusega seotud *forum actoris*'ele (B).

28. Kogu arutluskäiku puudutava sissejuhatava terminoloogilise märkusena soovin rõhutada, et kasutan käesolevas ettepanekus mõistet „üleminek“ (*subrogation*) üldiselt ja neutraalselt, viidates igasugusele õiguslikule „asendamisele“ (*substitution*) üldiselt.[7] See kirjeldab pelgalt õiguste kasutamiseks või kohustuste võtmiseks teise isiku asemele astuva isiku olukorda.

A. Kindlustusega seotud küsimused

29. Määruse nr 44/2001 artikli 8 kohaselt sisaldab selle määruse II peatüki 3. jagu valikulise kohtualluvuse eeskirju, mida kohaldatakse kindlustusega seotud küsimustes. Need võimaldavad kindlustusvõtjal, kindlustatul, soodustatud isikul ja kahju kannatanud poolel algatada kindlustusandja vastu menetluse selle liikmesriigi kohtus, kus on asjaomase isiku alaline elukoht. Kindlustusandjale on seevastu jäetud põhimõtteliselt ainult üks võimalus: esitada hagi selle liikmesriigi kohtusse, kus on kostja alaline elukoht.[8]

30. Määruses nr 44/2001 ei ole kindlustuse mõistet siiski määratletud. Seda ei ole tehtud ka sellele määrusele eelnenud õigusaktis (Brüsseli konventsioon[9]) ega õigusaktis, millega on see määrus asendatud (määrus nr 1215/2012[10]).

31. Nõustun komisjoniga, et mõistet „kindlustusega seotud küsimus“ tuleb tõlgendada autonoomselt ja ühetaoliselt, et võimalikult hästi tagada liikmesriikidele ja puudutatud isikutele sellest määrusest tulenevate õiguste ja kohustuste võrdsus ja ühetaolisus.[11]

32. Ent kui see üldine tähelepanek välja arvata, puudub mõistel „kindlustusega seotud küsimus“ ELi õiguses siiski konkreetne määratlus. Euroopa Kohtu senine praktika sisaldab selle küsimuse kohta kaht liiki juhtumipõhiseid juhiseid: hõlmavaid (konkreetsete näidetega selle kohta, mida see hõlmab) ja välistavaid (mida see ei hõlma).

33. Esimese kategooria puhul märkis Euroopa Kohus, viidates sarnaselt sõnastatud Brüsseli konventsioonile, et kindlustusega seotud kohtualluvuse eeskirjad kehtivad sõnaselgelt teatavate kindlustusliikide, nagu kohustusliku kindlustuse, vastutuskindlustuse, kinnisvarakindlustuse ning lennundus- või merenduskindlustuse kohta.[12]

34. Välistamise poolel välistab artikli 1 lõike 2 punkt c määruse nr 44/2001 kohaldamisalast selgelt sotsiaalkindlustusküsimused. Võib lisada, et seda välistust kohaldatakse niivõrd, kui asjaomane nõue ei kuulu mõiste „tsiviil- või kaubandusasi“ alla, mis piirab kogu määruse nr 44/2001 kohaldatavust.[13]

7 Minnes seega tagasi algse ladinakeelse mõisteni *surrogare*, mis tähendab lihtsalt asendamist (vt nt Lewis ja Short, *A Latin Dictionary*, Oxford University Press, Oxford, 1996, lk 1818). Sellise üldise kasutamise korral ei tehta vahet, kas üleminek toimus seadusest tulenevalt või lepingu alusel, oli osaline või täielik.

8 Kohtuotsus, 26.5.2005, GIE Réunion européenne jt (C-77/04, EU:C:2005:327, punkt 17 ja seal viidatud kohtupraktika).

9 Brüsseli konventsioon kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 1978, L 304, lk 36), mida on hiljem muudetud konventsioonidega uute liikmesriikide ühinemisel kõnealuse konventsiooniga.

10 Vt eespool 3. joonealune märkus.

11 Vt analoogia alusel (seoses mõistega „kaubandus- ja tsiviilasjad“) kohtuotsus, 9.3.2017, Pula Parking (C-551/15, EU:C:2017:193, punkt 33 ja seal viidatud kohtupraktika). Vajaduse kohta tõlgendada Brüsseli konventsiooni sõltumatult vt kohtuotsus, 15.1.2004, Blijdenstein (C-433/01, EU:C:2004:21, punkt 24 ja seal viidatud kohtupraktika).

12 Kohtuotsus, 13.7.2000, Group Josi (C-412/98, EU:C:2000:399, punkt 62). Vt määruse nr 44/2001 artiklid 10, 13 ja 14.

13 Määruse nr 44/2001 artikli 1 lõike 2 punkt c näeb ette, et seda „ei kohaldata sotsiaalkindlustuse suhtes“. Brüsseli konventsiooni võrdväärse sätte kohaldamisala kohta vt kohtuotsused, 14.11.2002, Baten (C-271/00, EU:C:2002:656, punkt 37) ja 15.1.2004, Blijdenstein (C-433/01, EU:C:2004:21, punkt 21).

35. Lisaks sellele välistas Euroopa Kohus kindlustusega seotud kohtualluvuse eeskirjade kohaldamisalast „edasikindlustuse“ küsimused, sest edasikindlustust ei ole määruse nr 44/2001 II peatüki 3. jaole õiguslikult eelnenud normides mainitud. Euroopa Kohus nägi kõnealuse välistuse siiski ette üksnes kahe isiku vahelistes suhetes, kes tegutsevad edasikindlustuse valdkonnas majandus- või kutsetegevuse raames. Euroopa Kohus leidis, et kindlustusega seotud kohtualluvuse eeskirjad on „täielikult kohaldatavad, kui kindlustusvõtjal, kindlustatul või kindlustuslepingu soodustatud isikul on [kohaldatava õiguse] kohaselt võimalus pöörduda sellest lepingust tulenevate õiguste kaitsmiseks otse kindlustusandja edasikindlustaja poole“, kui see isik on edasikindlustajaga võrreldes nõrgem pool.[14]

36. Ma ei pea vajalikuks ega mõistlikuks üritada üldiselt ja ammendavalt määratleda, mis on „kindlustusega seotud küsimus“ ja seega mis on „kindlustus“. Selle võib jätta õigusteadlastele. Läbivaadatud kohtupraktikast kerkib siiski esile üks element, mis on olemuslikult seotud Brüsseli konventsiooni ja määruste süsteemi loogikaga: rahvusvahelise kohtualluvuse määramisel tuleb asja käsitamiseks „kindlustusega seotud küsimusena“ lähtuda eelkõige „õiguslikul alusel põhinevast nõudest“. Kas õiguslikul alusel põhinev nõue, mis sisaldub konkreetse kostja vastu esitatud hagis (st hagi alus), on kindlustussuhtest tulenevate õiguste ja kohustuste tuvastamine? Kui see on nii, siis võib juhtumit pidada kindlustusega seotud küsimuseks.

37. Määruse nr 44/2001 II peatüki 3. jao kontekstis puudutab „kindlustusega seotud küsimus“ seega pelgalt artikli 9 lõike 1 punktis b ja artikli 11 lõikes 2 osutatud isiku õiguste ja kohustuste tuvastamist, niivõrd kui need õigused ja kohustused väidetavalt tulenevad kindlustussuhtest.

38. Võib lisada, et seda järeldust ei muuda asjaolu, et vastutuskindlustusest tulenevate kohustuste põhjendused ja ajaloolised juured võivad väga üldisel tasemel olla seotud algse kahju tekitaja lepinguvälise vastutusega, mille kahju tekitaja kindlustus peab üle võtma ja katma.[15]

39. Seetõttu olen oma esimese vahejäreldusena seisukohal, et kohtualluvuse kindlaksmääramisel kuulub hagi ese mõiste „kindlustusega seotud küsimus“ alla määruse nr 44/2001 II peatüki 3. jao tähenduses, kui see puudutab kindlustussuhtest tulenevaid õigusi ja kohustusi, välja arvatud sotsiaalkindlustusega seotud küsimused vastavalt sama määruse artikli 1 lõike 2 punktile c.

40. Käesoleval juhul nähtub eelotsusetaotlusest, et põhikohtuasi põhineb algse kahju tekitaja ja tema kindlustusandja vahelisel kindlustuslepingul, mitte õnnetuse eest vastutava isiku väidetaval lepinguvälisel vastutusel. Teisisõnu on põhjus, miks kostja on põhikohtuasjas kohtusse kaevatud, tema väidetav kohustus, mis tuleneb tema ja kahju tekitaja vahel sõlmitud kindlustuslepingust.[16]

B. *Forum actoris*’e üleminek õiguste omandajale

41. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu teise küsimuse eesmärk on teha kindlaks, kas hageja saab kahju kannatanud poolena tugineda *forum actoris*’ele, mis on sätestatud määruse nr 44/2001 artikli 11 lõikes 2 koostoimes artikli 9 lõike 1 punktiga b, ja esitada liiklusõnnetuse eest väidetavalt vastutava isiku tsiviilvastutuskindlustuse andja vastu otsehagi (mis on kohaldatava õiguse kohaselt iseenesest lubatud[17]).

14 Kohtuotsus, 13.7.2000, Group Josi (C-412/98, EU:C:2000:399, punkt 75).

15 Võib meenutada, et seda mõttekäiku, mis leidis esmalt väljendust õigusteooria teatud osades ja mida hiljem arutati Bundesgerichtshofi (vt Saksamaa kõrgeima kohtu 26. septembri 2006. aasta eelotsusetaotlus – VI ZR 200/05) kohtuasjas, ei võtnud omaks Bundesgerichtshof (Saksamaa kõrgeim kohus) ega lõpuks ka Euroopa Kohus, kui talle selles asjas eelotsusetaotlus esitati – vt Euroopa Kohtu otsus, 13.12.2007, FBTO Schadeverzekeringen (C-463/06, EU:C:2007:792, punkt 30).

16 Loomulikult on see, kas sellist nõuet peetakse lõpuks asjaomase kindlustuslepinguga hõlmatuks, eraldi küsimus, mis on seotud kohtuasja sisu, mitte rahvusvahelise kohtualluvuse kindlakstegemisega.

17 Mootorsõidukite kasutamisega seotud tsiviilvastutuse kontekstis vt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta direktiivi 2009/103/EÜ mootorsõidukite kasutamise tsiviilvastutuskindlustuse ja sellise vastutuse kindlustamise kohustuse täitmise kohta (ELT 2009, L 263, lk 11) põhjendus 30 ja artikkel 18, milles on ette nähtud kahju kannatanud poolte sellised otsehagid.

42. See küsimus nõuab, et kõigepealt analüüsitaks, kas hageja on hõlmatud mõistega „kahju kannatanud pool“ (1). Kuna vastus sellele küsimusele on minu hinnangul jaatav, keskendub järgnev arutelu tingimustele, mille korral läheb kindlustusega seotud *forum actoris* üle õiguste omandajale (2).

1. Kahju kannatanud poole mõiste ja forum actoris

43. Euroopa Kohus on seisukohal, et määruse nr 44/2001 II peatüki 3. jaos sisalduvad kohtualluvuse eeskirjad loovad „kindlustusasjade kohtualluvuse autonoomse süsteemi“, mille eesmärk on „kaitsta nõrgemat poolt soodsamate kohtualluvuse eeskirjadega kui üldised eeskirjad“. Kõnealused eeskirjad kajastavad muret nende isikute kaitse pärast, kes on enamikul juhtudel silmitsi tüüptingimusi sisaldava lepinguga, mille tingimuste üle ei saa enam läbi rääkida, mis toob kaasa „nõrgema poole“ seisundi.[18]

44. Kindlustusega seotud kohtualluvuse eeskirjadest tulenevat kaitset ei tohiks seega laiendada isikutele, kelle puhul see kaitse ei ole õigustatud.[19]

45. Teatud määral võib analoogiliselt viidata sarnasele murele seoses kaitsega, mis kujundab ka töötajate ja tarbijate suhtes ette nähtud kohtualluvuse eeskirju.[20] Ka need valikulise kohtualluvuse eeskirjad erinevad kostja alalisel elukohal põhinevast üldeeskirjast.[21]

46. Võib öelda, et kõikidele neile konkreetsetele valdkondadele on ühine, et need on üldise kohtualluvuse eeskirjade erandid. Seetõttu ei saa neile antav tõlgendus minna kaugemale määruses sõnaselgelt ette nähtud olukordadest.[22]

47. Siiski tuleks meeles pidada ka seda, et erinevalt töötajate ja tarbijatega seotud küsimustest on mõiste „nõrgem pool“ kindlustusega seotud küsimustes üsna laialt määratletud. See hõlmab nelja isikute kategooriat: kindlustusvõtja, kindlustatu, soodustatud isik ja kahju kannatanud pool. Tegelikult võivad need isikud olla majanduslikult ja juriidiliselt üsna tugevad. See nähtub määruse nr 44/2001 kindlustusega seotud sätete laiast sõnastusest ja neis kirjeldatud kindlustusliikidest.

48. Seega vastupidi tarbijate suhtes ettenähtule ei pruugi määruse nr 44/2001 II peatüki 3. jao alusel kaitstud isikud asjaomast kindlustuslepingut sõlmida väljaspool oma majandus- või kutsetegevust. Seda asjaolu ja II peatüki 3. jaos sätestatud valikulise kohtualluvuse eripära tuleks kahju kannatanud poole mõistet tõlgendades arvesse võtta.

49. Pealegi näeb määruse artikli 9 lõike 1 punkt b *forum actoris*'e ette igale selles loetletud isikule, st kindlustusvõtjale, soodustatud isikule ja kindlustatule. See tähendab Brüsseli konventsiooniga võrreldes muutust ja suuremat kaitset.[23]

50. Euroopa Kohus täpsustas kohtuasjas FBTO Schadeverzekeringen, et kahju kannatanud poolel on samuti oma *forum actoris*. See ei sõltu artikli 9 lõike 1 punktis b osutatud isikutele kättesaadavast *forum actoris*'est. Kahju kannatanud pool, olgugi et talle on artikli 11 lõikes 2 eraldi viidatud, saab seega esitada nõude liikmesriigis, kus on tema alaline elukoht.[24]

18 Määruse nr 44/2001 põhjendus 13. Vt kohtuotsused, 14.7.1983, Gerling Konzern Speziale Kreditversicherung jt (201/82, EU:C:1983:217, punkt 17); 13.7.2000, Group Josi (C-412/98, EU:C:2000:399, punkt 64); 12.5.2005, Société financière et industrielle du Peloux (C-112/03, EU:C:2005:280, punkti 37) ja 17.9.2009, Vorarlberger Gebietskrankenkasse (C-347/08, EU:C:2009:561, punkt 40 ja seal viidatud kohtupraktika).

19 Kohtuotsused, 13.7.2000, Group Josi (C-412/98, EU:C:2000:399, punkt 65 ja seal viidatud kohtupraktika), ja 17.9.2009, Vorarlberger Gebietskrankenkasse (C-347/08, EU:C:2009:561, punkt 41).

20 Vt määruse nr 44/2001 II peatüki 4. ja 5. jagu.

21 Määruse nr 44/2001 artikli 12 lõige 1.

22 Kohtuotsus, 17.9.2009, Vorarlberger Gebietskrankenkasse (C-347/08, EU:C:2009:561, punkt 39 ja seal viidatud kohtupraktika).

23 Kohtuotsus, 13.12.2007, FBTO Schadeverzekeringen (C-463/06, EU:C:2007:792, punkt 28 *in fine*). Brüsseli konventsiooni artiklis 8 on sätestatud: „Kindlustusandja, kelle alaline asukoht on osalisriigis, võib kaevata kas selle riigi kohtusse või teises osalisriigis kindlustusvõtja alalise asukoha kohtusse […]“.

24 Kohtuotsus, 13.12.2007, FBTO Schadeverzekeringen (C-463/06, EU:C:2007:792, punktid 26 ja 31).

51. Lõpuks asus Euroopa Kohus seisukohale, et määruse nr 44/2001 artikli 11 lõikes 2 sisalduv viide muu hulgas artiklile 9 on tehtud kahju kannatanud poolte lisamiseks artikli 9 lõike 1 punktis b esitatud hagejate loetelusse, piiramata kahju kannatanud poolte kategooriat nendega, kes kannatasid *otsest* kahju. Euroopa Kohus tõi näiteks kahju kannatanud poolte pärijad.[25]

52. Selles jaos esitatud põhjendustest järeldub, et määruse nr 44/2001 artikli 9 lõike 1 punktis b sätestatud ja artikli 11 lõikes 2 ristviidatud *forum actoris*'ele saab tugineda ka isik, kes on kahju kannatanud kaudselt. Sellisel isikul on oma *forum actoris*, mis põhineb tema alalisel elukohal. Minu arvates lubab Euroopa Kohtu praktika seega liigitada „kahju kannatanud pooleks" nii otseselt kui ka kaudselt kahju kannatanud isikuid.

53. Viimase ja teatud mõttes peamise küsimusena tuleb kaaluda, kas niisuguse õiguste omandaja nagu hageja võib liigitada kaudselt kahju kannatanud pooleks ja ta võib tugineda kindlustusega seotud *forum actoris*'ele.

2. Forum actoris'e üleminek õiguste omandajale

54. Käesolevas asjas on põhiküsimus, millistel tingimustel või õigemini milliste piirangutega võib määruse nr 44/2001 artikli 9 lõike 1 punktis b ja artikli 11 lõikes 2 ette nähtud valikuline kohtualluvus üle minna isikule, kellele on üle läinud otseselt kahju kannatanud poole õigused.

55. Seda küsimust käsitleti kohtuasjas Vorarlberger (a). Viidatud kohtuasjas välja töötatud kriteeriumi sobivus on siiski tekitanud mõningaid küsimusi, nagu näitab käesolev juhtum (b). Seega soovitan Euroopa Kohtul kasutada käesolevat võimalust, et selgitada kohtuasjas Vorarlberger kohaldatud käsitusviisi (c).

a) Kohtuasi Vorarlberger

56. Euroopa Kohus leidis kohtuasjas Vorarlberger, et liiklusõnnetuses otseselt kahju kannatanud poole nõuded omandanud sotsiaalkindlustusasutus ei saa tugineda *forum actoris*'e erinormile, mis on sätestatud määruse nr 44/2001 artikli 11 lõikes 2 koostoimes artikli 9 lõike 1 punktiga b.[26]

57. Kohtuasja Vorarlberger alus oli Saksamaal toimunud autoavarii. Kahju kannatanud pool sai hüvitist Austrias asuvalt sotsiaalkindlustusasutuselt. See asutus esitas Austrias nõude õnnetuse põhjustanud isiku Saksamaal asuva kindlustusandja vastu. Sotsiaalkindlustusasutus tugines määruse nr 44/2001 artikli 11 lõikes 2 viidatud sama määruse artiklile 9. Ta väitis, et otseselt kahju kannatanud poole õigused olid talle üle läinud.

58. Euroopa Kohus leidis siiski, et sotsiaalkindlustusasutus ei saa sellele tugineda. Euroopa Kohus märkis, et *in casu* ei ole kinnitust selle kohta, et kõnealune sotsiaalkindlustusasutus on majanduslikult nõrgem ja juriidiliselt vähem kogenud pool kui kõnealune tsiviilvastutuskindlustuse andja.[27]

59. Euroopa Kohtu arutluskäik kohtuasjas Vorarlberger viitas sellele, et määruse nr 44/2001 II peatüki 3. jaos sätestatud kaitse-eeskirjade kohaldamise võimalus sõltub vaidluse poolte juriidilise ja majandusliku tugevuse konkreetsest tasakaalust, mis tuleb kindlaks teha iga konkreetse juhtumi asjaolude põhjal.

25 Kohtuotsus, 17.9.2009, Vorarlberger Gebietskrankenkasse (C-347/08, EU:C:2009:561, punkt 44).

26 Kohtuotsus, 17.9.2009, Vorarlberger Gebietskrankenkasse (C-347/08, EU:C:2009:561, punkt 47).

27 *Ibid*., punkt 42.

60. Selline lähenemisviis ei leidnud üldist heakskiitu. Kuigi sellega tahetakse vaieldamatult täita määruse nr 44/2001 eesmärki kaitsta nõrgemat poolt, ei pruugi see kuigi hästi tagada kohaldatavate kohtualluvuse eeskirjade vajalikku etteaimatavust. Need muret tekitavad probleemid tulevad ilmsiks ka käesoleva juhtumi kohta esitatud eelotsusetaotluses. Asun nüüd neid käsitlema.

b) Kohtuasjas Vorarlberger kohaldatud käsitusviisi piirangud

61. Esiteks, nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, ei sisalda kohtuotsuses Vorarlberger antud juhised konkreetseid kriteeriume nõude omandaja seisundi suhtelise nõrkuse hindamiseks võrreldes kostjaks oleva kindlustusandjaga. Eriti niisuguse õiguste omandaja puhul nagu põhikohtuasjas (avalik-õiguslik tööandja) on kindlakstegemine, kas see pool on „majanduslikult nõrgem ja juriidiliselt vähem kogenud“ kui kostjaks olev tsiviilvastutuskindlustuse andja, üsna keeruline ülesanne.

62. Teiseks viitab eelotsusetaotluse esitanud kohus ka nende isikute laiale ringile, kelle puhul tuleks sellist konkreetset analüüsi teha. Hagejate seas võib olla „väikeseid“ füüsilisest isikutest ettevõtjaid ja keskmise suurusega ettevõtjaid, aga ka suuri kontserne või avalik-õiguslikke asutusi ning piirkondlikke või kohalikke omavalitsusi. Lisaksin, et konkreetsete hagejate ja eri liikmesriikides asuvate „välismaiste“ kindlustusandjate juriidilist ja majanduslikku tugevust tuleb vastastikku kaaluda. Sellega kaasneb asja lahendava kohtu õigussüsteemist erineva süsteemiga seotud õiguslike vormide ja faktiküsimuste hindamise täiendav keerukus.

63. Kolmandaks tõstatab kohtuasjas Vorarlberger kasutatud kriteerium kaugemale mineva küsimuse, milline on sellise tulemuse etteaimatavus konkreetsetel juhtudel. Kriteeriumi konkreetset eesmärki meeles pidades ei tohiks unustada, et siin uuritavaid küsimusi tuleb käsitleda rahvusvahelise kohtualluvuse kindlakstegemise, mitte asja sisulise arutamise etapis. Seega, kas on ikka asjakohane nõuda liikmesriikide kohtutelt töömahukat asjaolude ja tausta uurimist, et määrata kindlaks kohtualluvus, mis peaks üldjuhul toimuma võimalikult kiiresti ja lihtsalt?

64. Nende muret tekitavate probleemide tõttu soovitan Euroopa Kohtul esitada kohtuasjas Vorarlberger kohaldatud käsitusviisi kohta järgmised selgitused.

c) Kohtuasjas Vorarlberger kohaldatud käsitusviisi selgitus

65. Selgitusega *forum actoris*'e ülemineku kohta käesoleva asja kontekstis tuleks esiteks sobitada kokku määruse nr 44/2001 II peatüki 3. jaos sätestatud nõrgema poole loogika ja eesmärk tagada kohtualluvuse eeskirjade hea etteaimatavus.[28] Teiseks räägib kohtualluvuse edasise mitmekesistamise vastu eesmärk tagada tõrgeteta õigusemõistmine.[29] Õiguste omandaja suhtes peaks seetõttu võimaluse korral kehtima sama kohtualluvus nagu isiku suhtes, kellelt ta on õigused omandanud. Lõppude lõpuks just selles nõuete ülemineku loogika seisnebki. Need on tuletatud.

66. Minu arvates ei tule iga hageja majanduslike ja juriidiliste omaduste ja kogemuste üldiselt killustatud, individuaalne ja väga kontekstipõhine hindamine ning konkreetse kindlustusandja juriidilise ja majandusliku tugevusega võrdlemine neile eesmärkidele kasuks. Neile eesmärkidele võiks kasuks tulla hoopis käsitusviis, mis keskendub õiguste ülemineku aluseks olnud suhte liigi objektiivsetele omadustele ja põhjustele, miks asus õiguste omandaja otseselt kahju kannatanud poole asemele. Ülejäänud osas peaks kriteerium konkreetse isiku kõrvale jätma, mitte nõudma tugevuse, teadmiste või kogemuste kontekstipõhist hindamist.

28 Määruse nr 44/2001 põhjendus 11. Vt kohtuotsus, 14.7.2016, Granarolo (C-196/15, EU:C:2016:559, punkt 16 ja seal viidatud kohtupraktika).
29 Määruse nr 44/2001 põhjendus 12.

67. Seega soovitan, et otseselt kahju kannatanud poole õiguste üleminekuga kaasneks *forum actoris*'e üleminek õiguste omandajale, kes võib olla nii füüsiline kui ka juriidiline isik, välja arvatud juhul, kui i) see õiguste omandaja on ise kindlustusvaldkonnas majandus- või kutsetegevuse raames tegutsev isik, kellele läks nõue üle otseselt kahju kannatanud isikuga sõlmitud kindlustussuhte (seadusest tulenev või kindlustuslepingul põhinev[30]) alusel või ii) õiguste omandaja tegeleb korrapäraselt kindlustusega seotud nõuete lahendamisega majandus- või kutsetegevuse raames ja võttis nõude maksmapaneku üle vabatahtlikult oma majandus- või muu kutsetegevuse osana.

68. Käesoleva ettepaneku ülejäänud osas selgitan soovitatud kriteeriumi lähemalt, uurides asjakohaseid parameetreid, millest tuleks lähtuda hindamisel, millal läheb *forum actoris* üle kindlustusega seotud tuletatud nõude esitajale (i). Seejärel käsitlen soovitatud käsitusviisi eeliseid (ii). Lõpuks kohaldan seda käesoleva asja suhtes (iii).

i) Parameetrid

69. Esiteks on põhielement nende kaudselt kahju kannatanud poolte eristamisel, kes saavad ja kes ei saa tugineda kindlustusega seotud *forum actoris*'ele, kindlustussuhte olemasolu asjaomase õiguste omandaja ja otseselt kahju kannatanud isiku vahel. Peamine küsimus on seega, mis põhjusel (või õiguslikul alusel, nõudel) õiguste omandaja asjaomased summad otseselt kahju kannatanud poolele välja maksis. Kui põhjuseks oli mis tahes kindlustussuhte olemasolu,[31] tegutseb õiguste omandaja kindlustusvaldkonnas majandus- või kutsetegevuse raames tegutseva isikuna. Seetõttu tuleb *forum actoris*'e kohaldamine tema puhul välistada.

70. Teiseks leian veel, et on ebaoluline, kas otseselt kahju kannatanud poole ja õiguste omandaja konkreetne kindlustussuhe tekkis eraõigusliku kohustuse (nt erakindlustusleping) või avalik-õigusliku kohustuse (seadusest tulenev kindlustamiskohustus või avalikus õiguses otseselt ette nähtud kohustuslik kindlustus, kui viimasel juhul järgitakse artikli 2 lõike 1 punkti c kohast sotsiaalkindlustuse välistamise tingimust[32]) tõttu. Mõlema ühine põhielement on, et kokkuvõttes on kindlustusandjalt kahju hüvitamist nõudev õiguste omandaja pelgalt veel üks selles valdkonnas majandus- ja kutsetegevuse raames tegutsev isik.

71. Kolmandaks tuleks sama loogikat järgides ja laiendades sama välistust kohaldada ka sellise hageja puhul, kelle majandus- või kutsetegevus on kindlustusega seotud nõuetega kauplemine. Teisisõnu ei tohiks kaitsev *forum actoris* olla kättesaadav isikule, kes omandas otseselt kahju kannatanud poole õiguse kindlustusega seotud nõude üleminekul õiguste omandaja kutse- või majandustegevuse raames, üldjuhul lepingu alusel. Kindlustusega seotud *forum actoris*'e kasutamine ei oleks sellises kontekstis õigustatud.[33]

72. Kokkuvõttes on põhielement õiguslik alus, millele tuginedes astus õiguste omandaja otseselt kahju kannatanud poole asemele. Õiguste omandaja võib tugineda kindlustusega seotud *forum actoris*'ele, välja arvatud juhul, kui õiguslikuks aluseks on otseselt kahju kannatanud poole ja õiguste omandaja vaheline kindlustussuhe või nõude muu üleminek kutse- või majandustegevuse raames.

30 Selguse mõttes võib korrata, et nagu eespool käesoleva ettepaneku punktis 34 on märgitud, on nõue, mis on seotud sotsiaalkindlustusküsimusega määruse nr 44/2001 artikli 1 lõike 2 punkti c tähenduses, esemeliselt välja jäetud, kuna see ei kuulu selle viidatud kohaldamisalasse.

31 Nagu eespool märgitud, hõlmab selline lai tõlgendus ka edasikindlustust, kui hagejal on õiguslik alus esitada nõue oma kindlustusandja edasikindlusandja vastu. Vt kohtuotsus, 13.7.2000, Group Josi (C-412/98, EU:C:2000:399, punkt 75).

32 Sellisel juhul ei oleks jällegi juba algusest peale tegemist kindlustusega seotud küsimusega – vt eespool punkt 34.

33 Vt analoogia alusel kohtuotsus, 19.1.1993, Shearson Lehman Hutton (C-89/91, EU:C:1993:15). Euroopa Kohus tegi selles kohtuasjas järelduse, et Brüsseli konventsiooni tuleb tõlgendada nii, et sellise hageja suhtes, kes on majandus- või kutsetegevuse raames tegutsev isik ega ole seetõttu ise ühegi loetletud lepingu tarbijast pool, ei kohaldata valikulise kohtualluvuse eeskirju, mis on konventsioonis sätestatud tarbijalepingute suhtes.

ii) Soovitatud selgituse eelised

73. On vähemalt kolm põhjust, miks ma usun, et eespool kirjeldatud käsitusviis on etteaimatavam ja toimivam kriteerium.

74. Esiteks oleks kaudselt kahju kannatanud poole seisundi objektiivsem, õiguslikul alusel põhinev hindamine, et teha kindlaks, kas ta saab tugineda kindlustusega seotud *forum actoris*'ele, toimivam lahendus kohtute rahvusvahelise pädevuse üle otsustamisel. Kohtuvaidluse poolte suhtelist tugevust ei oleks vaja analüüsida. Nende majandus- või kutsetegevusalane ametlik seisund ja nõude ülemineku õiguslik alus oleksid vajalike teadmiste seisukohast piisavad.

75. Teine eelis on see, et soovitatud kriteerium oleks terviklik, hõlmates nii füüsilisi kui ka juriidilisi isikuid. Tuleks meenutada, et määruse nr 44/2001 tekst on selles suhtes neutraalne.[34] Euroopa Kohus ei teinud kohtuotsuses Vorarlberger avaldatud seisukohas, et pärijatel säilib kindlustusega seotud *forum actoris*'ele tuginemise võimalus, vahet füüsiliste ja juriidiliste isikute vahel. Ma ei näe mingit põhjust, miks peaksid juriidilised isikud olema sellisest võimalusest ilma jäetud, kuivõrd neil on kohaldatava õiguse kohaselt pärimisõigus. Üldisemalt ja nagu Itaalia valitsus sisuliselt väitis, võib taas meenutada, et praktikas on paljud isikud, kes tuginevad kindlustusega seotud küsimustes valikulisele kohtualluvusele, tõenäoliselt juriidilised isikud.

76. Kolmandaks ja lõpetuseks on soovitatud kriteeriumi puhul tõenäolisem ka see, et sisuliselt seotud nõudeid menetletakse samas kohtus, mis piirab õigusemõistmise killustatust. Käesolev juhtum võib olla selle näiteks.

77. Põhikohtuasja algatas jalgrattur kui otseselt kahju kannatanud pool esimese astme kohtus, eeldatavasti oma alalise elukoha kohtus. Siin soovitatud kriteeriumi kohaldades on hagejal juurdepääs samale liikmesriigi kohtule, sest tema asukoht on selle kohtu tööpiirkonnas.

78. Kui hagejal ei võimaldata – vastupidi minu soovitusele – kindlustusega seotud *forum actoris*'ele tugineda, on ta kohustatud esitama taotluse menetluse algatamiseks tsiviilvastutuskindlustuse andja asukohas (Prantsusmaa) või selle liikmesriigi kohtus, kus liiklusõnnetus toimus (Itaalia).

79. Seega kui õiguste omandaja ja otseselt kahju kannatanud poole alaline elukoht on samas liikmesriigis ja nad otsustavad *forum actoris*'t kasutada, on soovitatud käsitusviisi eelis, et see väldib kohtualluvuse edasist mitmekesistumist rahvusvahelise kohtualluvuse tasandil.

80. Ma ei läheks peamiselt kolmel põhjusel siiski nii kaugele, et avaldada arvamust, et õiguste omandajal on *kohustus* otseselt kahju kannatanud poole valitud kohtualluvust järgida ja pöörduda samasse kohtusse nagu otseselt kahju kannatanud pool.

34 Liikluskindlustuse kontekstis võib selle kohta näiteks tuua Oberlandesgericht Celle (Celle kõrgeim piirkondlik kohus, Saksamaa) 27. veebruari 2008. aasta kohtuotsuse, 14 U 211/06 2, milles leiti, et määruse nr 44/2001 artikli 11 lõike 2 kohane mõiste „kahju kannatanud pool" hõlmab juriidilisi isikuid. Seejuures viidati nõukogu 24. aprilli 1972. aasta direktiivile 72/166/EMÜ (EÜT 1972, L 103, lk 1; ELT eriväljaanne 06/01, lk 10) (mis on nüüd asendatud 17. joonealuses märkuses viidatud direktiiviga 2009/103/EÜ), milles on „kahju kannatanud pool" määratletud kui „isik, kellel on õigus saada hüvitist sõiduki põhjustatud kahju eest" [mitteametlik tõlge]. Liikmesriigi kohus märkis ka, et sama direktiivi artikkel 4 (nüüd direktiivi 2009/103/EÜ artikkel 5) viitab nii füüsilistele kui ka juriidilistele isikutele. Teises Saksamaa kohtuasjas, mida lahendas Oberlandesgericht Frankfurt-am-Main (Frankfurdi kõrgem piirkondlik kohus, Saksamaa) (kohtuotsus, 23.6.2014, 16 U 224/13), liigitati kindlustusandja vastu nõude esitanud liisinguettevõtja kahju kannatanud pooleks. Liikmesriigi kohus leidis, et hagejal ei olnud samu kindlustusalaseid teadmisi. Lõpuks vt üldise teesi kohta, et juriidilised isikud saavad tugineda kahju kannatanud poolte kindlustusega seotud kohtualluvusele, nt Staudinger, A. ja Czaplinski, P., „Verkehrsopferschutz im Lichte der Rom I-, Rom II- sowie Brüssel I-Verordnung, NJW 2009", lk 2249 jj.

81. Esiteks on määruse nr 44/2001 artikli 9 lõike 1 punkti b ja artikli 11 lõike 2 tekstis juba otseselt sätestatud mitu kohtualluvust. Nende sätete kohaselt ja Euroopa Kohtu poolt teisele sättele antud tõlgendust arvestades on kindlustusvõtjal, soodustatud isikul, kindlustatul ja kahju kannatanud poolel igaühel eraldi *forum actoris*, mis põhineb nende alalisel elukohal. Sellisest mitmekesisusest hoolimata ei ole määruse nr 44/2001 tekstis ühtegi sätet, mis kehtestaks selle mitmekesisuse vähendamiseks „järgimiskohustuse“. Seega ei näe ma kõnealuses õiguslikus raamistikus erilist põhjust (ega tekstilist tuge), et panna just õiguste omandajale kohtulikult selline kohustus.

82. Teiseks viitab artikli 9 lõike 1 punkti b sõnastus sellele, et selles sättes ei ole sätestatud mitte üksnes rahvusvaheline, vaid ka kohalik kohtualluvus (*koht*, kus hageja alaliselt elab, mitte *liikmesriik*). Seega võiks „järgimiskohustus“, mis sunniks õiguste omandajat esitama nõude täpselt samasse kohtusse, mis on kättesaadav otseselt kahju kannatanud poolele, tähendada seda, et õiguste omandaja peab esitama nõude väljaspool oma alalise elukoha kohut.

83. Kolmandaks võiks järgimiskohustus oluliselt sõltuda iga juhtumi sündmuste järjekorrast, täpsemalt otseselt kahju kannatanud poole valikust, kas ja millal nõue esitada. Kuid mis juhtuks, kui õiguste omandaja esitaks oma nõude esimesena? Kas otseselt kahju kannatanud pool oleks siis samuti kohustatud õiguste omandaja tehtud valikut järgima? Kui mitte, ei jääks järjepidevuse nõudest midagi alles. Kui jah, siis keeraks see pea peale kogu nõude loogika, mis on „õiguste üleminek“. „Teise kahju kannatanud poole järgimise“ reegel saaks seega toimida ainult ühtepidi: õiguste omandaja järgiks otseselt kahju kannatanud poolt, kuid mitte vastupidi. Seega käivituks see ainult juhul, kui otseselt kahju kannatanud pool juhtub esitama oma nõude „õigel ajal“, see tähendab enne õiguste omandajat.

84. Olgu sellega kuidas on, selliste sisemiste vastuolude võimalus järjepidevuse nimel kehtestatava reegli kohaldamisel sunnib mind tegema järelduse, et selline reegel ei pruugi sugugi olla hea.

iii) Käesolev asi

85. Käesolevas asjas jääb kokkuvõttes eelotsusetaotluse esitanud kohtu kontrollida, kas hageja nõude esitamise alus oli liikmesriigi õiguses ette nähtud töötasu säilitamise kohustus ja sellest tulenev kahju ülekandumine hagejale. Seega on õiguste ülemineku põhjuseks (õiguslikuks aluseks) ilmselt tööleping ja kohaldatavad õigusnormid. Hageja ja jalgratturi vahel ei ole mingisugust kindlustussuhet.

86. Seetõttu ei ole hageja ilmselt hõlmatud kummagi käesoleva ettepaneku punktis 67 nimetatud erandiga, mis välistaksid *forum actoris*'e ülemineku.

87. Selguse mõttes lisan veel, et üldiselt võib ette kujutada ka piiripealseid olukordi, näiteks olukorda, kus nõude esitab tööandja, kes on ise kindlustusandja. Kui kindlustusandjale üle läinud nõude või selle osa alus (või õiguslik alus) ei oleks siiski kindlustusleping, vaid sarnaselt põhikohtuasjaga tõsiasi, et kahju kannatanud pool oli tema töötaja: kas sellistel asjaoludel läheks *forum actoris* talle üle?

88. Jah, läheks küll. Kooskõlas käesolevas ettepanekus soovitatud selgitustega oleks otsustavaks elemendiks taas sellise kindlustusandjast tööandja hagi õiguslik alus. Sellise stsenaariumi korral ei oleks nõue tööandjale üle läinud mitte seetõttu, et ta on kindlustusvaldkonnas majandus- või kutsetegevuse raames tegutsev isik, vaid seetõttu, et tal on töötaja, kes kannatas kahju, ja kahju kannatanud töötaja õigused läksid talle üle seaduse alusel.

89. Mõistan väga hästi, et käsitusviisi, mida käesolevas ettepanekus soovitan, võib pidada mõnes olukorras – nagu äsja kirjeldatus – liiga laiaks. Seda seetõttu, et see võib laiendada kindlustusega seotud *forum actoris*'t majanduslikult tugevatele ja/või juriidiliselt teadlikele isikutele, kes tegelikult kaitset ei vaja. Kõiki asjaolusid arvestades leian siiski, et harva esinev mõne isiku liigne kaasamine on mõistlikum lahendus kui praktikas problemaatiline poolte *jõudude vahekorra* juhtumi- ja kontekstipõhine hindamine.

V. Ettepanek

90. Esitatud põhjendustest lähtudes teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Oberster Gerichtshofi (Austria kõrgeim kohus) eelotsuse küsimustele järgmiselt:

1. Niisugune hagi nagu põhikohtuasjas, milles ühes liikmesriigis asuv tööandja nõuab kahju eest, mis kandus sellele tööandjale üle tema töötajale töötasu säilitamise tõttu, hüvitist teises liikmesriigis asuvalt tsiviilvastutuskindlustuse andjalt kui kahju põhjustanud sõiduki kindlustusandjalt, on „kindlustusega seotud küsimus“ nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades artikli 8 tähenduses.

2. Niisugune isik nagu ühes liikmesriigis asuv avalik-õiguslik asutus kui tööandja saab kahju kannatanud poolena tugineda määruse (EÜ) nr 44/2001 artikli 9 lõike 1 punktis b ja artikli 11 lõikes 2 sätestatud eeskirjale, et esitada otsehagi liiklusõnnetuse eest vastutava isiku kindlustusandja vastu (kui otsehagid on asjaomase liikmesriigi õiguse kohaselt lubatud), kui õigused, millele ta tugineb, tulenevad sellele tööandjale üle kandunud kahjust, nimelt liiklusõnnetuses vigastada saanud töötaja töötasu säilitamisest:

   — kui hagi esitamise põhjus on kindlustussuhte olemasolu õnnetuse põhjustanud isiku ja tema kindlustusandja vahel ning

   — tingimusel, et nõue ei läinud hagejale üle:

      i. kindlustussuhte olemasolu tõttu hageja ja otseselt kahju kannatanud poole vahel ega

      ii. tulenevalt sellest, et nõude maksmapaneku õigus läks hagejale üle tema majandus- või kutsetegevuse osana.